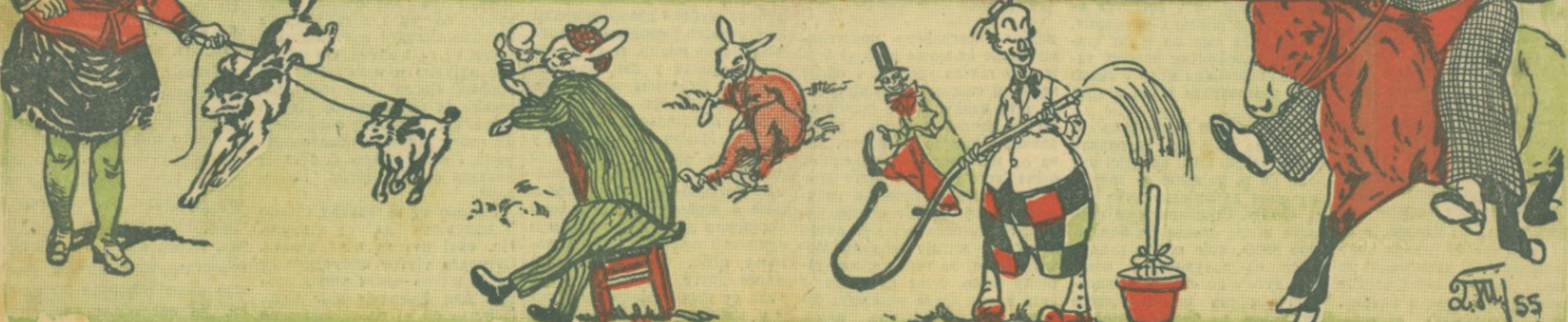

Повратак и борба с двојником 6

ТИТАР ШЕРГОВА

Дошла је и 1953 година. Прича о два покушаја швајцарске експедиције обишла је цео свет и мени су стигла писма из многих земаља. Једно од њих био је позив да поново кренем на Еверест као сирдар британске експедиције коју ће водити пуковник Џон Хант. С њим је требало да пођу најбољи енглески планинари, као и два Новозеландца, од којих је један, Едмунд Хилари, учествовао у покушају успињања на Еверест 1951, као и у експедицији на Чо Оју 1952 године.

Оклевао сам. Први разлог мом оклевању било је то што је британска експедиција из 1952 године имала кубуре око најопјнија и исплате зарада непалским носачима. Изложио сам то секретару „Хималајског клуба“, који ми је одговорио: „Па то је баш разлог да пристанеш, јер нико не уме да поступи са људима тако као ти. Ако ти будеш пошао, таквих незгода неће бити“.

— Промислићу мало, — одговорио сам.

Постојао је још један разлог. Пењао сам се с Британцима више но са осталима. Научно сам да говорим њихов језик и да се осећам пријатно у њиховом друштву. Неке од њих чак убрајам у своје блиске и драге пријатеље. Али, истина је да су они, уопште узев, резервисанији и крући у ошобоњу од људи осталих народности. У односима с Британцима увек постоји јасно одржана линија која дели сахиба од човека кога је он усплио.

— Да, то је свакако један проблем, — размислио сам. — Али, колико је он значајан и важан? Поред тога, како ће се осећати ако Британци победе Еверест а ја у томе не будем учествовао? Толико сам о томе размислио да сам једва могао да спавам. И тада рекох себи једног дана: „Идем“. А оно што нисам рекао било је да не бих могао да издржим а да не пођем.

Дати свој пристанак експедицији једно је, а друго је рећи о томе својој жени.

— Сувише си исцрпљен, — противуречила ми је она. — Поново ћеш се разболети или ћеш се оклизнути на леду и

погинути. Сувише много ризикујеш.

— Мене плаћају да се пењем. Не плаћају ме да се забављам и ја треба да радим оно за шта ми дају новац.

— Теби ништа није стало до мене и деце, — бунила се она. — Знаш ли шта нас чека ако ти умреш?

— Знаш и стало ми је до вас. Али, то је мој посао, мој живот. Твоја је дужност да се стараш о кућанству и ја се у то не мешам; али, кад је у питању Еверест ја не дозвољавам да се ико уплиће. Чак и ако треба да умрем, радије ћу умрети на Евересту него овде код куће.

Најзад, видела је да сам се чврсто одлучио па се помирила с тим. А ја сам се дао на посао. Помогао сам да се састави екипа од двадесеторице Шерпи. Била је то снажна екипа, у којој су већина чланова били „ветерани Евереста“.

И ево ме поново као сирдар, са свим проблемима које ово звање доноси. Ускоро ћу бити и пењач, тако да ћу опет имати дупли посао, што ме је приликом швајцарске експедиције толико исцрпљило. Али, тако је морало да буде. Јер, да бих имао могућност да се пошнем на Еверест пристао бих на ма какв посао, чак и да перем судове.

Као и пре сваке експедиције, тудио сам се свим силама да повратим своју добру кондицију. Устајао сам рано, пунио руксак камењем и тако натоварен успињао сам се са тима на оближње брегове и слушао се с њих. Нисам ни пио ни пушио и клонио сам се друштва и седељки, у којима иначе уживам. А читаво то време без престанка сам размислио, ковао планове и надао се у срећан исход експедиције.

— Крајње је време да успеш! — говорио сам себи. — Већ ти је тридесет и девет година. Или ћеш успети или умрети.

Било је одређено да првог марта напустимо Дарцилинг. Један пријатељ дао ми је малу индуску заставу да је понесем са собом.

— Пободи је на право место, — рекао ми је. А моја млада

кћи, Нина, дала ми је остатак једне плаво црвене оловке којом се служила у школи и ја сам јој обећао да ћу и то ставити на „право место“.

Кад су ме у главном логору лекари прегледали, нашли су да сам телесно способнији за пењање од осталих, те сам на основу тога укључен у „план“ пуковника Ханта. Наиме, сем мене још тројица су били изабрани за пењање на сам врх: доктор Чарлс Ивенс и Том Бурдијон, који су имали да чине једну екипу, и Едмунд Хилари, који је имао да буде мој партнер.

Отада па надаље ја сам читаво време био „везан“ с њим. Хилари је изванредан планинар, а праксу је стекао на ледом покривеним висовима Новог Зеланда. Као и сви људи од дела није много говорио. Веома брзо нас двојица прилагодили смо се један другом, тако да смо сачињавали јаку и солидну екипу.

По овом догађају, који се збоио док смо се још успињали уз ледену реку, може се видети каква је била та наша уска заједница. Једног касног поподнева ишли смо нас двојица, везани једним конопцем, низ-

брдо. Хилари је ишао испред мене. Кривудали смо између високих ледених стубова, кад је наједном снег испод Хиларијевих ногу пустио и он је полетео у амбис. „Тенцинг! Тенцинг!“ — повикао је. Срећом, конопца између нас није био сувише дугачак, а ја сам, као и увек, био на опрези. Зарио сам своју секиру дубоко у снег и бацно се крај ње. Успело ми је да, после падања од око пет метара, зауставим Хиларија и да га, лагано затежући конопца, извучем горе. Кад сам га извукао, моје рукавице биле су сасвим покидане од трења.

— Шабаш, Тенцинг! Добро учињено! — рекао ми је. То је била лепа похвала, мада сам догађај није био ништа изу-

нечим био запослен, успевало ми је да останем здрав и да ми буде топло. Бринуо сам се о опреми, одржавао шаторе у узорном реду, топио снег и прокувавао снежницу да бисмо имали воде, а кад нисам имао шта да радим ја бих ударао шакама и ногама о стене или лед. Радио сам шта било само да бих се кретао, да бих одржао правилан рад крвотока, који на оваквим висинама посустаје. Мислим да највећим делом треба да захвалим томе што ме није болела глава, што нисам повраћао и што никад нисам узео никакво средство за спавање.

За време првих недеља Хиларијевог и мог заједничког рада, нас двојица смо преносили дакле терете из главног логора на Западној Кум или смо помагали носачима-новајлијама на стрмом путу преко леденог водопада. За то време остале екипе сахиба и Шерпи ишле су пред нама, Идући истим путем којим су се Швајцарци кретали претходне јесени, они су поставили логоре уз хрбат Јужног Кола. Двадесетог маја претходница је била спремна да крене на сам његов врх.

У логору број 4 Швајцарци су оставили иза себе прилично хране и остале опреме, тако да ми је требало само мало да растурим снег и да то нађем. У току читавог успињања обилао смо се користили оним што су они оставили: почев од огревног дрвета у главном логору па до само до пола искоришћених танкова с кисеоником које смо нашли близу врха.

Најзад, све је било спремно за почетак „битке за врх“. Према плану, требало је да Бурдијон и Ивенс први крену на Јужни Кол, и то заједно с пуковником Хантом и неколицином Шерпи као помоћном екипом. Док они буду покушавали да се испну на његов врх, Хилари и ја кренућемо на Кол, потпомогнути екипом коју су сачињавали Џорџ Лоце, Алфред Грегор и осморица најспособнијих Шерпи.

Бурдијон и Ивенс имали су да крену из логора број 8 на Јужном Колу и да се успну што више — до циља ако то буде могуће. Али, од Кола до врха има око 1050 метара. За њих се, према плану, није имао постављати успутни логор и заиста би био прави херојски подвиг ако успеју да се за један дан успну на врх и врате. Могли су и да успеју. На планинама се то никад не

зна. Сам пуковник Хант назвао је тај њихов покушај „извишњачким успињањем“.

Ако њима то не пође за руком, биће ред на Хиларија и мене. Али, за нас ће бити постављен прихватни, помоћни логор — у свему девети по реду — на косини врха, и то што је могуће више. Одатле ћемо нас двојица покушати да освојимо Еверест. Наша екипа била је, према томе, у пријемству.

Екипа Бурдијон-Ивенс кренула је уз Кум 23 маја. Сутрадан смо и ми пошли за њом.

Ноћ смо провели у логору број 7, где смо затекли више чланова експедиције. Али, кад смо стигли у логор 8, нашли смо у њему само једног човека. Био је то Шерпа кога смо звали Балу (Медвед). Он је био један од двојице мојих саплеменика који су били придодати Хантовој групи. Тог јутра осећао се сувише исцрпљен да би могао да настави са успињањем. Тако су Хант и онај други Шерпа кренули сами напред, поневши са собом највише терета што су могли.

Ускоро пошто смо стигли на Кол, угледасмо Ханта и Шерпу Да Намгјала како се спуштају низ снежну падину југоисточног гребена. Били су ужасно уморни. Пуковник је неколико минута био готово без свести. Дао сам му топлог лимуновог сока и увео га у шатор. Кад се мало одморно, испричао нам је да су се испели до висине од око 8.500 метара и да су тамо оставили залиху за наш логор. Између осталог, оставили су нам и танкове с кисеоником које су они употребљавали приликом успињања. Њихова исцрпљеност била је последица силажења без кисеоничких маски.

Ту, у ужасној белој усамљености, чекали смо Бурдијона и Ивенса. Чекали смо и погледали према врху, чекали и гледали. Најзад, угледасмо две прилике како се спуштају низ снежну падину.

„Нису успели“, — помислих. — Нису могли до ових раних поподневних часова стигли до врха и вратити се. Похитали смо им усусрет. Били су тако уморни да су једва могли да се крећу и да говоре. Не, рекли су нам, нису савладали Еверест. Стигли су само до јужног врха, највише тачке до које су се људи досад испели. Али, ту је била граница њихових моћи.

(Наставиће се)

РАЈ ЗА ТУРИСТЕ БЕЗ ТУРИСТА

Мотити је мало и усамљено султрпско острво. Његова једина веза с копном Новог Зеланда јесте радио-станица и авион који ово острво посети сваке недеље, да би донео пошту и намирнице. На острву живи око сто Маора. Готово сви одрасли становници похађали су школу на Новом Зеланду, али су се ипак вратили на острво да би обрађивали земљу својих предака. Они су успели да измире своје древне обичаје са савременим начином живота: народну ношњу заменили су практичнији модерни оделом, али су наставили да гаје исте усеве као и њихови преци. Кукуруз је главни извор њихових прихода. Болести на овом острву готово су непознате.

Острво Мотити не посећује велик број људи, али они који дођу никад се не кају што су га посетили. Традиционално маорско гостопримство не дозвољава никоме ко је стигао на ово острво да подигне шатор за логоровање. Сваког посетиоца доморочи ће одвести својој кући и поступати с њим као с најмилијим гостом.

Прва школа на Мотитију отворена је пре 47 година, тако да је данас број неписмених не знатан. Омилано састајалиште острвљана, и старих и младих, јесте — учитељева кухиња. Занимљиво је да та простори-

ја не служи само као кухиња, већ и као пошта, одакле се шаљу и где се примају телеграми. Ту се налази и станица за прву помоћ, па и матични уред, где се у регистра уводе имена рођених и умрлих. Свака кућа има по један старијски телефонски апарат, тако да становници могу у свако доба разговарати један с другим.

Цело острво начичкано је тврђавама које су саградили стари Маори. Онај ко први пут дође на њ највише се зачуди кад види да ниједна кућа нема капију. Становници се провлаче испод ограда од бољикаве жице, које штите куће и баште од полудивљих коња који лутају по острву. Становници чачима превозе своје производе до бродова, пошто острво нема пристаништа. И

најбоље саграђено пристаниште овде не може дуго да траје, јер таласи ударају у обалу великом снагом и разбијају све на шта наћу. Сами становници су весели и имају веома развијен смисао за хумор. Једна од њихових најомиленијих шала јесте она кад госту причају забудљиву причу о риболову и о богатству острва рибом, па му после тога за ручак изнесу — кутују сардина. Мотити је рај за туристе, али туриста нема. Зиме су благе, а лета врела. Овде успевају: банана, ананас, брескве, поморанџе, лимунови и друго воће.

Народни јунак Маора био је Таматеа. Легенда прича да је он имао једног гуштера (Туатату), кога је много волео. Он му је дао ранг поглавице и сместио га је у једну велику пећину на планинском масиву Руакине. Има сујеверних Маора који верују да тај гуштер и сад живи и да се његово пиштање чује увек кад се приближава невреме, као опомена људима да се склоне.

Таматеин отац звао се Таматеаронгоако. Он је, по легенди, могао да лети и тако је био први маорски „ваздухопловац“. Међутим, њега није волео тохунга (свештеник) Паоа, па му је поставио замке око планине Хикуранги, све до пламеног вулкана Белог Острва (размак од око 320 километара), да би га ухаатио. Да би избегао отровне гасове Белог Острва и замку која му је постављена, Таматеаронгоако виноу се у небо. Али, летео је сувише ниско и срушио се у море, где су га рибе појеле.

Митологија Маора, из које су узете и ове приче, пуна је дубоке љубави према природи. Пре доласка Европљана Маори нису имали писмо, те су се све приче чувале у памћењу поглавица, народних приповедача и свештеника. Оне су се усмено предавале с колена на колена. Маори су веровали у свемоћног духа Иоа, који се појављивао у разним облицима. Њихови богови, божанства, виде и добри и зли духови крстарили су шумама, небом и врховима планина. Дрвце, камење, небо, ваздух, море и многе друге природне појаве били су персонафицирани, као и у многим другим древним религијама света.

Човеков најбољи пријатељ

— Из дневника једног лекара —

Стари брачни пар, обоје моји давнашњи пацијенти, имао је пса Брендија. Били су без деце, па су сву своју нежност — а обоје су је имали више него што се то обично код људи налази — поклањали својем псу. И Бренди је њима био необично привржен. Ниједно од њих није могло да изиђе из куће а да га Бренди у стопу не прати. Кад би радили у свом врту, он би изабрао неко сеновито месташце са кога би могао да прати сваки њихов покрет. Изгледало је као да се стално боји да би могли да оду некуд без њега.

Бренди је таман био превалио половиног свог псећег века кад су његови господари, у размаку од неколико дана, обоје умрли. Неки њихови пријатељи узели су га тада и одвели својој кући, у оближње село. Да би га привикли на нов дом, држали су га везаног. Но, видели да пас одбија сваку храну, па чак и воду, и да ће свакако скапати од глади, пустили су га с ланца. Он је сме ста одјурно и никако се није враћао. После неколико дана пошли су да га траже. Нашли су га, као што су и очекивали, на прагу његовог некадашњег дома. Лежао је као да очекује долазак својих старих господара.

Поново су га одвели у село и покушали да га нахране. Но, овај пут га нису везали. Сутрадан јутру приметили су да је његов чанак упола празан. Али, Брендија није било. Пустили су да прође неколико дана, а затим су поново оти-

шли до куће преминулих пријатеља, вратили пса у село и нахранили га. Временом, Бренди се навикао да ноћу сам долази у село, где га је увек чекао пун чанак. Он би појео храну коју су му остављали у дворишту и сместа би се вратио на своје стражарско место, да чува кућу и очекује повратак својих господара.

После отприлике годину дана кућа је добила нове власнике. Очекивао сам да ће Бренди одустати од даљег чекања. Али, он је само променио своје стражарско место. Отеран с прага, он се „преселио“ на брежуљак изнад куће.

Годину дана сам га, приликом јутарњег обилажења својих болесника, сретао како хита у село према свом старом дому, не застајући, као да мисли: „Не смем бити отсутан кад се они врате“.

Најзад, дошао је дан кад су пријатељи, који су га годинама хранили, нашли његову храну недирићу. Знали су да му се нешто морало догодити. Испричали су ми то. Једног пролећног јутра, кад је снег почео да копни, угледао сам на брежуљку комадић рибећ крзна. Испео сам се и разгорио преостали снег. Бренди је лежао главе окренуте према кући. До последњег часа остао је на мртвој стражи.

Наше СРЕДЊЕВЕКОВНЕ ЗАСТАВЕ

Стари Словени још док су живели у својој прадемо-вини имали су, по мишљењу неких стручњака, за-ставе. Пошто су племена била посебне војне једи-нице, то је свако племе имало своју заставу, која се разликовала од других. Заставе су употребљаване за време рата, а када би настао мир, оне су чуване у хра-мовима.

Када су наши преци дошли у крајеве у којима ми данас живимо они су са собом донели и заставе. Први податак да се застава код нас употребљавала потиче из 11 века. Наиме, зетски краљ Михаило тежећи да добије све знаке државне неза-висности, обратио се папи Гргуру да му пошаље једну заставу. У писму од 9 јануара 1078 године папа одговара краљу Михаило да ће му послати заставу. У нашим изворима заставе се по-мињу половином 13 века. У то време угарски краљ Бела IV водио је борбу са српским краљем Урошем и победио га. Том приликом Бела је издао једну повељу 8 априла 1268 го-дине у којој каже како је заробио и једну Урошеву заставу,

која је приказана на једном тријумфу. За време владавине Немањина заставе су биле у сталној употреби. У попису ства-ри жупана Десе, сина краља Владислава (1232—1242), од 3 јула 1281, међу осталим стварима, помиње се и једна застава од црвене и плаве чоје. То је први и најстарији податак о боји наше заставе. Изгледа да је за владе краља Стефана Дечанског (1321—1331) промењена боја државне заставе. Око 1326 године Дечански шаље у Александрију мисирском су-тану једно изасланство које у његово име тражи од султана да му пошаље жуту заставу. После тога цар Душан поводом проглашења царства (16 априла 1346) врши разне промене, па мења и заставу. Том приликом он је узео и један знак од Византинаца, а то је крст са четири оцила. По неким писцима Душанова застава имала је облик троугла, чији је врх био окренут на доле и напоље. Застава је била бела, али је с горње и доње стране имала две широке црвене пруге, тако да је у средини била бела пруга.

Заставе су се носиле у рату и то на челу сваког одреда. Дизање заставе увис означавало је почетак борбе. После свршеног боја заставе су остављане код главног заповедника одреда. Култ заставе био је јако развијен. Изгубити заставу значило је осрамотити се, а отети је непријатељу значило је част и знак победе.

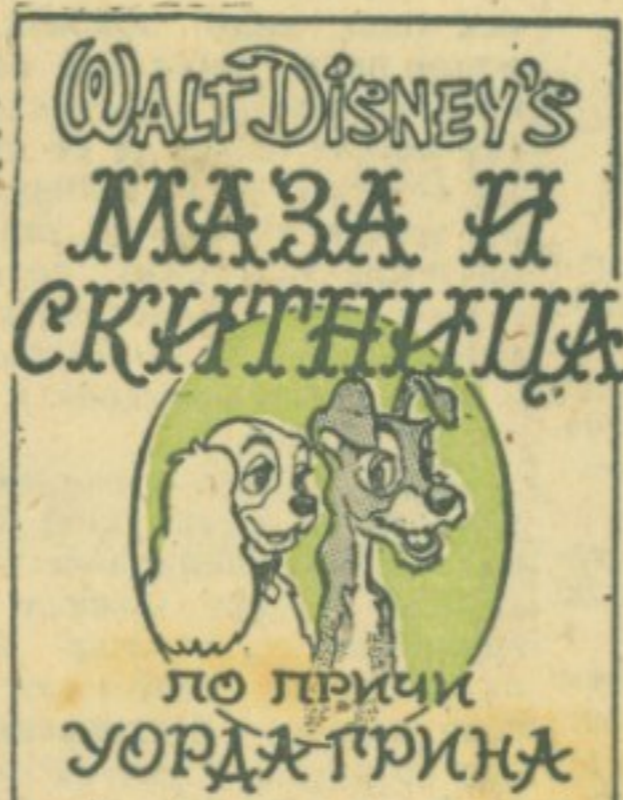
Златоносније реке

Златна рудишта у нашим крајевима експлоатисана су још у римско доба. Али, злато није вађено само из руда, него и из златоносног песка, који је нанет поред река и потока нарочито у сливу Пека, Поречке Реке, Тимока, затим реке Лашве у Босни, у којим се наносима налазе велике количине злата. Поред овога, злата има у Коњској Реци, западно од Београда, а ту је испарано већ за време Александра Македонског. И у доњем току Вар-дара такође има златоносног песка, затим у Кривој Реци, Брегалници итд. И наноси словеначких река Драве и Мура имају извесну количину злата. У долини реке Шашке до Рудне Главе и утока Шашке у Црнају у једном кубном ме-тору песка има око 0,1592 грама злата, а целокупна количина злата у том песку цени се на око 3.481 килограм. У горњем току реке Пека у наносима се налази најмање око 1.322 килограма злата. Међу најбогатије наносе спадају они који се налазе у подножју Старе Планине.

6.080 километара на сат

У месту Талахома, у држави Тенеси, изградиле се тунел кроз који ће струјати ваздух брзином од око 6.080 километара на сат. У овом тунелу вршиће се опити са авионима који лете брзином већом од звука, затим с авионским моторима и диригованим пројектилима.

Струјање ваздуха у овом тунелу производиће два мо-тора чија ће снага износити 83.000 коњских снага, а њих ће покретати два друга мања мотора сваки од по 25.000 коњ-ских снага. Снага сва четири мотора, када буду стављени у покрет, износиће укупно 216.000 коњских снага. Сви ови мотори, са још пет већих компресора, биће поређани један за другим у дужини од преко 180 метара. Тунел је толико широк да у њега могу да стану четири реда аутомобила, једни поред других. Сваки мотор, чија снага износи 83.000 коњских снага, тежак је као једна железничка локомотива. Сва четири мотора трошиће онолико електричне енергије коли-ко је потребно за живео једног града од 200.000 становни-ка. За хлађење тунела биће потребно 378.500 литара воде у минути, а толика количина воде потребна је за један град од преко 860.000 становника.

ЧЕКАЈ САМО ДОК БЕБА ДОЂЕ... НЕЋЕ БИТИ ВИШЕ НИ МИЛОВАЊА, НИ ЧЕШКАЊА ПО ЛЕБИМА, А НИ ТОПЛОГ КУТКА У СОБИ!

СЛУШАЈ ТИ, С КО-ЈИМ ПРАВОМ СЕ МЕШАШ У РАЗГОВОР?

НЕ СЛУШАЈ ГА МАЗО! СВАК ЗНА ДА ПАС НЕ МА БОЉИХ ПРИЈАТЕ-ЉА ОД ЛУЂА...

АЛА СТЕ ВИ НАИВНИ! ВИДИ СЕ ДА НЕМАТЕ ИСКУСТВА!

ДОБРО, ОДОХ! АЛ' ЗАПАМТИТЕ, ГОСПОЈИЦЕ... БЕБА У КУКУ, ВИ ИЗ НЕ! ГУБИ СЕ... ИЛ' КУ ТЕ...

УБРЗО ЈЕ МАЗО УВИДЕЛА ДА ЛУЂА НИЈЕ БАШ НАПРАЗНО ГОВОРИО... ЖАО МИ ЈЕ, МАЗО! МОРАМО ТЕ ИСЕДИТИ ИЗ СОБЕ... ЗНАШ, БЕБА ДОЛАЗИ...

И МАЗО ЈЕ ЧЕКАЛА... И ОЧЕКИВАЛА... И РАЗМИШЉАЛА... И ПИТАЛА СЕ КАКО ЛИ ЋЕ ИЗГЛЕДАТИ ТА ТАЈАНСТВЕНА ПРИНОВА У ЊЕНОЈ КУКИ...

ШАЗЗАД ЈЕДНЕ КИШНЕ АПРИЛСКЕ НОЋИ, БЕБА ЈЕ СТИГЛА! ДОКТОРЕ, ДЕЧАК! ОХ! СИН! СИН! ДА, ДРАГАНЕ, ЗНАМ!

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Велики бродови

По мишљењу неких стручњака прва лађа био је балван, а прва „покретна снага“ те лађе биле су руке. После је пронађен нови пловни објект: издубљено дебло и ве-сла. Све су то биле „орехове љуске“ за ону силну снагу и већих река, акамоли мора, па се човек довијао и даље уса-вршавао пловне објекте да би савладао огромна пространства мора и океана и на тај начин упознао друге земље и на-роде.

Векови су прошли док су се појавиле једрилице и лађе са веслачима, а модерни моторни бродови тековине су тек мину-лог века и почетка овога. У-савршавање није престајало, па се и данас наставља и не само у погледу облика плов-ног објекта, него и погонске снаге. Човек је и данас запа-њен када види велики преко-океански брод. Не може да се надиви том делу хиљада ум-них и физичких радника. Бесне таласе силних океана данас секу бродови који су, уствар-и, пловени градови. Човек на њима може да задовољи све потребе као да је у неком граду, па и да се прошета као по улицама. Овде ћемо побро-јати данашње бродове који су већи од 21.000 бруто тона.

сто дубину газа, тј. колико брод потоне у воду. „Квин Елизабет“ (Енгле-ска): носивост 83.673, дужина 300,9 метара, ширина 36,1 ме-тара, а газ 20,8 метара. „Квин Мери“ (Енглеска): 81.235, 297,2, 36,1 и 20,8. „Либерте“ (Француска): 49.746, 271,3, 31,1 и 14,6

- „Атлон Касл“ (Енглеска): 25.567, 213,1, 25,1 и 12,6
- „Стерлинг Касл“ (Енглеска): 25.554, 231,1, 25,1 и 12,6
- „Вулканија“ (Италија): 24.469, 192,3, 24,3 и 7,4
- „Сатурнија“ (Италија): 24.469, 192, 24,3 и 8,8
- „Конте Гранде“ (Италија): 23.861, 213, 23,8 и 8,2
- „Дорц Вашингтон“ (САД): 23.788, 194,9, 23,7 и 15,7
- „Стратеден“ (Енглеска): 23.722, 193, 25 и 10,2
- „Стратмор“ (Енглеска): 23.428, 195,1, 25 и 10,2
- „Орион“ (Енглеска): 23.696, 195,1, 25 и 10,2
- „Конте Бјанкамао“ (Итали-ја): 23.255, 198,3, 23,2 и 8,3
- „Вашингтон“ (САД): 23.626, 203,7, 26,3 и 10,1
- „Квин оф Бермуда“ (Енгле-ска): 22.575, 168,7, 23,3 и 11,8
- „Астуријас“ (Енглеска): 22.445, 195,2, 23,9 и 12,3
- „Монарк оф Бермуда“ (Енг-леска): 22.424, 168,6, 23,3 и 11,8
- „Стратнавер“ (Енглеска): 22.283, 194,6, 24,4 и 10
- „Стрехерд“ (Енглеска): 22.281, 194,6, 24,4 и 10
- „Алкантара“ (Енглеска): 22.209, 195,2, 23,9 и 12,3
- „Емпајер Виктори“ (Енгле-ска): 21.846, 185,3, 24,4 и 14,9
- „Емприс оф Аустралија“ (Енглеска): 21.833, 179,8, 22,9 и 12,6
- „Е. Александер“ (САД): 21.392, 203,8, 22,6 и 14,5
- „Вињем Рис“ (Холандија): 21.119, 176,8, 24,9 и 16,7
- „Мултан“ (Енглеска): 21.039, 183,1, 22,3 и 14,8
- „Малопа“ (Енглеска): 21.039, 183,1, 22,3 и 14,8
- „Конте ди Саваја“ (Итали-ја): 48.502, 248,3, 29,2 и 9,8
- „Аквитанија“ (Енглеска): 44.786, 264,7- 29,5 и 15,1
- „Ил д' Франс“ (Француска): 43.450, 232,6, 28 и 17
- „Нови Амстердам“ (Холан-дија): 36.667, 217,5, 26,6 и 15,2
- „Мауританија“ (Енглеска): 35.677, 225,3, 27,2 и 15,7
- „Каронија“ (Енглеска): 34.000, 204, 27,8 и 14,8
- „Пастер“ (Француска): 29.253, 204,4, 26,8 и 16
- „Единбург Касл“ (Енглеска): 28.705, 218,8, 25,6 и 13,4
- „Преторија Касл“ (Енгле-ска): 28.500, 218,6, 25,6 и 13,3
- „Хималаја“ (Енглеска): 28.250, 207,7, 27,6 и 10,8
- „Оркалес“ (Енглеска): 28.164, 207,7, 27,6 и 10,8
- „Дорик“ (Енглеска): 27.268, 208,1, 25,1 и 14,8
- „Доминион Монарк“ (Енгле-ска): 27.155, 200,4, 25,3 и 13,6
- „Кептаун Касл“ (Енглеска): 27.000, 214,2, 25,1 и 12,8
- „Британик“ (Енглеска): 26.943, 208,3, 25,1 и 14,8
- „Америка“ (САД): 26.314, 202,2, 28,1 и 6,2
- „Емприс оф Скотленд“ (Ен-глеска): 26.032, 196,2, 25,5 и 13,5
- „Андес“ (Енглеска): 25.689, 196, 25,4 и 13,2

КОКОСОВ ОРАХ

Главна намирница тропских острва

хранљиве материје из земље помоћу 4.000 до 8.000 танких корена. Корене не иде много у дубину — ретко кај дубље од 1,20 метар — али се зато простире по пет до осам ме-

великих количина влаге, што омогућује опстанак кокосове палме под најразличитијим условима. Сами зидови корена не пропуштају влагу. Иначе, кокосова палма је врло „жедна“. Кажу да јој је за стварање пола килограма суве материје потребно 200 до 250 литара воде.

Ораси расту међу лишћем круне. Сваки орах је уствари једна семенка и спада међу најкрупније семење на свету. На једном дрвету могу се наћи истовремено цветови и ораси у свим фазама развика. Оно што се назива месом кокосовог ораха, уствари је нагомилана храна за клицу. У младом ораху то је течност, која се постепено згушњава. Најгушћа је после девет месеци.

Кокосова палма може да се гаји у привредне сврхе само у појасу од двадесет степени северно и јужно од екватора. Истина, ње има и у суптропским областима, као што су Мадагаскар и Флорида, али што је ближе екватору то је род бољи. Кокосова палма најбоље успева на плодној земљи поред доњих токова река, али расте и на песковитим обалама острва у Индиском Океану и на коралним спрудовима Јужног Мора. Претпоставља се да су баш острва Јужног Мора колевка кокосовог ораха.

Љуска кокосовог ораха је непромочива, захваљујући воштаној материји коју садржи. Зато орах, који је лакши од воде, може да преплови велика пространства а да се не оштети. Кокосов орах у добром стању пађен је на једном од Оркнејских Острва, северно од Шкотске.

Постоје многе природне шуме кокосове палме, али највеће количине ораха дају план-

таже. Довољно је кокосов орах само мало покрити земљом па да после три месеца изникне биљка, која после десет месеци може да се пресади. После 7 до 10 година младо дрвце почиње да рађа, да би после 15 година достигло пуну родност. Кокосова палма рађа обично 50 до 70 година, а само ретки примерци и преко 100 година.

Ораси се беру свака два до три месеца, преко целе године. На Филипинима се берба обавља помоћу ножева причвршћених на дугачке мотке начињене од бамбусових штапова који су настављени је дан на други. У другим земљама берачи се пењу на палме, док се у неким пушта да ораси сами падну. Кокосова влакна, која се употребљавају за израду асура и ужарије, скидају са љуске нарочито из вежбани људи, а затим други разбијају тврду љуску, добро пазећи да не повреде језгру. После тога скида се опна са језгра. Љуска се употребљава као гориво, чак и за ложење локомотива, а из опне се педи уље. Језгра се суше, а затим секу у разне облике. Такав резани кокосов орах, који служи за производњу слаткиша, добија се углавном са Филипина и Цејлона. У осталим крајевима производи се сушена језгра, тј. корпа која има посебну примену у индустрији сапуна као техничко уље. Кокосово уље постало је тражен артикул нарочито од краја осамнаестог века, кад је у Француској почела производња биљног маргарина.

Примитивни народи су врло рано открили корисна својства кокосове палме. Од лишћа су правили корпе и кровове за куће, од стабла су добијали грађу, од влакана ораха одличну ужарију, од љуске разне судове, а језгра су им служила за храну. Кажу да се ово корисно дрво може употребити на преко хиљаду разних начина.

биму 63 сантиметра, а била тешка три четвртине килограма.

Запањујућа је снага ваздушне струје која је, уствари, најважнији услов у стварању ових ледених каменца. Испитивања ваздухопловних стручњака показала су да ветар треба да дува брзином од најмање 70 миља на час да би могао подићи и носити неки тежи коцкаст предмет чије су ивице дуге пет сантиметара. За предмет са ивицама од 7,5 сантиметара потребна је снага ветра који прелази 100 миља на час, а за коцку чије су ивице 12 сантиметара — ураган брзине од 200 миља.

Понекад зрна града падају на земљу тако полако да се тај њихов пад може, по брзини, упоредити са летом птица. Но, то се веома ретко догађа. Град се обично сручује на земљу таквом брзином да његова зрна могу да начине рупе не само у стакаду и дрвету, већ и у металу. Град, понекад, може да буде и смртоносан. Године 1936, у једном селу у Трансвалу, у Јужној Африци, од града је страдало 26 људи. Најстрашније ледено бомбардовање које је историја забележила догодило се 1 маја 1888 године у Марарабаду, у Индији. За свега неколико минута изгубило је животе 250 особа. Већина жртава није страдала од ударне снаге диновских ледених зрна, већ због тога што су од удараца по глави и раменима најпре пали, а затим били затрпани дебелим слојем леда, под којим су се угушили.

Велико тело, а памет мала

— Индиска басна —

У густој прашуми која се ширила око велике индиске реке Ганга живео је мајмун који се као и сваки други веровао по гранама. Једнога дана опази га жена крокодила и одмах зажеде да поједе његово срце, па рече своме мужу:

— О, како бих желела да поједем срце онога мајмуна.

— Е, моја жено, ми живимо у води, а он на копну, па како могу да га ухватим, — рече јој крокодил.

— Не знам како, али ако не добијем његово срце, умрећу!

— Де, де, не узрујавај се, молим те. Смислићу нешто да га ухватим...

Дани су пролазили и крокодил је вребао мајмуна. Једнога дана када је мајмун пио воду из реке Ганга и седео на обали приближи му се крокодил и умиљато му рече:

— Зашто стално живиш у том крају? Ту је воће исувише горко. На другој обали има и превише дивних, слатких плодова. Боље је да одеш тамо...

— Ганг је исувише дубок и широк и ја не знам како бих прешао тамо, — рече му мајмун.

— Ако ти желиш да прешеш, ја ћу те пренети на својим леђима, — одговори му крокодил сав срећан.

Мајмун поверова крокодилу и брзо скочи на његова леђа, а овај снажно заплива према средини реке. Наједном крокодил зарони, па и мајмун с њим потону, али се ипак чврсто држао за његова леђа.

— Шта то радиш? — упита преплашени мајмун.

— Хоћу да те удавим, јер је моја жена зажелела да поједе твоје срце и како видиш нисам имао поштеног намеру када сам ти говорио о дивним плодовима на другој обали.

Мајмун се одмах досети како ће доскочити крокодилу, те му рече:

— Добро је што си ми то казао, али теби није познато да мајмуни не носе срце у свом телу. Да га носе, оно би се разбило у парампарчад од силног скакања по дрвећу.

— Па где га чувате? — упита крокодил.

Мајмун му показа једно дрво на обали које је било препуно плодова, па му одговори:

— Ено, видиш оно дрво. Тамо на њему висе наша мајмунска срца.

— Ако ми даш твоје срце, нећу те убити.

— Даћу ти га драге воље, само ме пренеси тамо, ено до оног дрвета, видиш ли га добро...

Крокодил брже заплива, а кад дође на домак обале и дрвета, мајмун као муња скочи са његових леђа, заклачи се за гране дрвета и високо се попе, па довикну крокодилу:

— Е, луд си колико си дуг кад си могао поверовати да ми мајмуни чувамо срца на дрвећу. Заиста, твоје је тело велико, али ти је памет исувише мала.

Једна од најстаријих држава у Европи

Независна република Сан Марино једна је од најстаријих држава у Европи. Независност је добила 1231 године.

Површина Сан Марина износи свега 61 квадратни километар. На том простору живи око 15.000 становника. Главни град је Сан Марино, који има 1.800 становника. Он се налази на брду Титано. Сан Марино има електричну железницу која саобраћа у правцу Сан Марино—Римини. Народ ове мале републике бави се пољопривредом, пашњаци су веома богати травом, а вино и шеница главни су производ.

Ова мала држава има свој властити новац, дипломатску службу, пошту и поштанске марке. Врховни законодавни власт врши Велико веће састављено од 60 чланова, а извршну, капетани-регенти, које бира Велико веће на шест месеци.

Сјајан њгод вековних најора

Још одавно су многи људи посветили цео свој живот раду на истраживању и проналажењу уметничких дела старе Грчке и Рима. У том послу они су се показали као праве кртице. Сматра се да је досад ископано и сачувано у целом свету преко 60.000 вајарских дела старих грчких и римских уметника. Од овог броја је потпуно очувано свега око 3.000 кипова, попрсја, и других дела. Остало су мање или више потпуни фрагменти оштећених или делимично уништених целина. Свега 6.000 античких уметничких дела налази се у својој домовини — Грчкој и Италији, а остало је растурено по разним музејима и приватним збиркама у целом свету.

ЛЕДЕНЕ БОМБЕ ПРИРОДЕ

Топло подневно сунце ране јесени наједном су законилили тешки црни облаци који су, као да их је неко позвао на какву гозбу, стали нагло да се гомилају. Становници града Јоплина, у америчкој савезној држави Мисури, журно су затварали прозоре и спуштали каике, очекујући јесењу олују. Ваздух је, као какав тешки покривач, притискивао земљу, а тишину, која се готово могла опипати, чинили су још страшнијом и злокобнијом кратки и снажни налети ветра.

Наједном, уз заглашујућу грмљавину, небо се отворило и за цигло десет минута Јоплин је добио изглед града који је доживео земљотрес или непријатељско бомбардовање. Четрдесет хиљада зграда било је тешко оштећено. Кровови су изгледали као после митраљирања.

Десет минута над Јоплином је падао град, та најбржа и најразорнија снага природе. Штета је процењена на преко два милиона долара.

Крупан град, кажу научници, настаје кад ледене честице, које се стварају у хладним горњим слојевима облака-громоносаца, на њиховом „путу“ ка земљи изненада захвати јака ваздушна струја која их враћа у висину, где се око њих нахвата нов слој леда. Зрна града, сад већ знат-

но већа, поново почињу да падају, да би опет била захваћена струјом ваздуха и враћена увис.

Понекад се ово може поновити три, десет, двадесет пута. Сваки пут кад зрно града буде враћено у висину, оно добија нов слој леда. Налаже на зрна града на којима се могло видети по 25 слојева леда, што значи да их је ваз-

душна струја толико пута враћала у висину. Метеоролошки биро у Тексасу забележио је недавно град чија су зрна била велика као песница одраслог човека. Године 1928 у Потери, у Америци, падала су зрна града која су имала у о-

Кад је енглески морепловац Дрејк дошао на острва Кап Верде, 1577 године, једна од првих ствари које су му пале у очи били су кокосови ораси, дотада једва познати белим људима. Он је писао да се у љусци тих ораха налази „супстанца врло бела и не мање добра и слатка од бадема“. Од тог времена па све до сада, кокосов орах се све више тражи у свету, а на већини тропских острва он је једина намирница.

Сматра се да је потребно неких пет до шест милиона јутара земље да би се задовољиле светске потребе у кокосовим орасима. Годинише се обере петнаест до осамнаест милијарди ових ораха — просечно седам на сваког становника земље. Само у САД потроши се годишње 50 милиона килограма струганих кокосових ораха за производњу слаткиша, поред више од 385.000 тона кокосовог уља за производњу маргарина, сапуна, козметичких производа и лекова.

Кокосова палма извучи

ДВА ДЕЉИВЦА
Силни Симфонија
WALT DISNEY

Одакле је тирешња и вишња а одакле мушмула...

Више смо некако читали историје дувана, кафе, чаја и шећера, јер су оне биле „узбудљивије“ и више повезане са судбинама људи и проналажењем нових континената, него о неком воћу и поврћу које ми свакодневно употребљавамо за нашу исхрану. Овде ћемо донети одакле су пореклом неке воћке које су одомашнене у нашим крајевима.

Јабука је одомаћена у Европи и у Азији, а успева добро на оних брдима и уопште свуда где клима није сува. Крушка дивљака расте по шумама Средње Европе, а од ње воде порекло све племените сорте крушака. Дуња је пореклом из Персије, а у Грчкој је била позната још у VI веку. Мушмула је пореклом са Кавказа, трешња и вишња пореклом су из Мале Азије, а биле су познате и старим Грцима и Римљанима. Шљива је пореклом из Азије одакле је пренесена у давна времена. Познате су две врсте шљива: тургуње и цепаче или праве шљиве. Римљани су упознали

тургуње код Сиријаца, приликом Помпејева ратовања, нарочито у околини Дамаска. Кајсија је пореклом из Јерменије, па се зато зове још и јерменска шљива, а отуда је пренесена у Европу пре нешто више од сто година. Бресква је пореклом из Персије, одакле је пренесена у Европу за време ратова Александра Македонског. Бадем је из Сирије, одакле је давно пренесен у Европу. Орах је из Персије, а познат је био још и старим Грцима. Дуд је пореклом из Кине и средње Азије. Код старих Грка црни дуд био је посвећен богу Пану и ценно се као знак мудрости. Смоква расте као дивља и питома у јужној Европи, а у источној Индији и Африци има тиквих врста које су пуне млечног сока, који се употребљава за израду каучука. Винова лоза пореклом је из Азије, и то из Јерменије. Јагода је била позната још и старим Римљанима, али тек у 19 веку почела је да се гаји и то најпре у Француској, а затим у осталим земљама.

Угледајући се на кљуна птица

Посматрајући природу, људи су у току векова много шташта запазили. Угледајући се на њене „проналаске“, почели су и сами да праве нешто слично. Зар није птица у лету дала идеју за авион, а друге животиње и појаве у природи идеју за разноврсне проналаске, јер су неизмерна „чуда у животињском свету“, чијем су проучавању многи људи посветили цео свој живот. Овде ћемо донети примере како су кљунови птица, по мишљењу једног научника, били узор за израду лекарских инструмената.

Пинсетом за отстранивање иверака (а) птица грлићар хвата са земље црвље и мале инсекте којима се храни. Маказе за сечење гипса (б) као да су начињене по узору на кљуна птице фрегате аквиле, најбрже морске птице, која у највећем лету хвата рибу. И кљуна наше гуске као да је био модел за израду маказа којима се стезу артерије, (в). Орао ће размрскати кости кљуном, а тај кљуна потсећа нас на ребрасте маказе (г). Птица трешњар размрскаће тврде коштице воћке својим кљуном који је сличан инструменту за сечење костију (д). Свракопер одлази у лов са алатом који је врло сличан инструменту који се у медицини назива „перфораторијум“ и који такође потсећа на маказе (е). Пупавац извлачи храну, мале животиње, из пукотина у кори и из земље као неким маказама које личе на маказе којима се врше операције у грлу (ж).

Није — неја...

Ритери и калуђери који су у Средњем веку лутали по онда познатом свету наводе у својим забелешкама да су Татари и Хуни стављали свеже месо на коња испод седла и на њему седели да би оно постало мекше за јело. Међутим, по мишљењу неких стручњака то је заблуда. Тачно је да су они стављали на леђа коња комаде свежег меса, али не да би га јели, него да би њиме лечили љуте ране које су се обично на тим местима отвараде због притиска седла,

Берлиоз

В и имате генијалности! — биле су речи које је Жан Франсоа Лиснер, академик, професор конзерваторијума и једна од најистакнутијих личности у музичком животу Француске почетком прошлога века, упутио младом Хектору Берлиозу 10 јула 1825, пошто је саслушао његову „Свечану мису“. Тога дана почела је музичка каријера једног од највећих и најоригиналнијих француских композитора, каријера проткана наглим успонима, али и многим недаћама.

Да је послушао савет свога оца, Берлиоз би вероватно био просечан лекар негде у свом родном крају, у околини Гренобла. Али, дошавши у Париз, место да студира медицину, он се упути право Лиснеру и замоли га да га прими за свога ученика. Стари музичар није био љубоморан због талента младога, мада је одмах осетио да ће Берлиоз бити оно што је он сам, Лиснер, желео да буде, али у чему није успео.

Једно од најчувенијих Берлиозових дела, које се до данас одржало на програмима свих симфониских оркестара у свету, јесте његова „Фантастична симфонија“. То је нека врста музичке аутобиографије, у којој композитор тоновима изражава разне фазе својих осећања према енглеској глумици Херијети Смитсон. Он ће се и оженити њом, упркос противљењу обе породице. Велики композитор Лист био им је сведок на венчању.

Настао је тежак живот, јер су приходи од музике били мали и нередовни. Очајан, композитор тајно напушта Париз, остављајући Херијети писмо у коме јој саопштава да је пошао на турнеју по Европи. Отуда се враћа задовољан, јер је у страним земљама био боље примљен него у Француској. Додуше, и даље је морао да даје часове из гитаре, али је сваки слободан тренутак посвећивао компоновању. А тада добија неочекивану помоћ. Славни Паганини, одушевљен Берлиозовом симфониском музиком, замоли га да прими на поклон суму од 20.000 франака.

После дугог чекања и пошто је закуцао на многа врата, Берлиоз је најзад успео да се изведе његов „Реквијем“. То је било 5 децембра 1837 године. Извођењем ове композиције у цркви Инвалидског дома руководио је чувени Хабенек, најпознатији диригент великих симфониских дела. Док су пространим двораном одзвањали акорди четири оркестра, усред дела, баш на најлепшем месту, немарни Хабенек извадио је бурмутицу и гласно ушмркнуо бурмуту, што јадни Берлиоз до краја живота није могао да заборави.

И извођење једног другог ње говог дела било је покварено. Требало је свечано открити „Јулски стуб“, педесет метара високи бронзани споменик постављен на тргу Бастиље у спомен жртвама јулске револуције од 1830. Берлиоз је, дајући такт сабљом, дириговао за ову прилику компоновању „Посмртну триумфалну симфонију“. Али, баш за време извођења, промарширала је преко трга национална гарда са својим добошима и трубама, који заглушише музику несрећног композитора.

Но, Берлиоз је имао и пријатних тренутака на својим концертима. У Бечу, 1836, он диригује своје симфониско дело „Проклетство Фауста“. На крају, један одушевљени слушалац прикраде се композитору, зграби његову диригентску палицу и сакри је под капут, да би је сачувао за успомену. Међутим, Берлиоз га примети и довикну му:

— Слушајте, господине, ја ћу вам палицу радо дати, али не дозвољавам да је сами узмете!

Збуњени човек врати палицу, а Берлиоз му је одмах пружи, рекавши:

— А сада је узмите!

Овај то и учини, сав срећан што је не само дошао до палице, него што ју је и примио из уметничке руке.

Творац „Харолда у Италији“, „Бенвенуата Челинија“ и многих других ремек-дела никако није волео Росинија, тог „надушеног Фигара“, али ни овај њега није трпео. Берлиоз је много полагао, и то с правом,

на вредност свог дела „Проклетство Фауста“, те га је први г... извео о свом трошку, пред полупразним двораном. Успех је овог пута изостао, а слушаоци су при изласку препричавали заједљиву Росинијеву доскочицу: „Песма пацова остала је незапажена, јер у сали није било ниједне мачке“.

Материјално упропашћен композитора чекале су и горе недаће. Једно за другим умиру му отац и Херијета, а убрзо после тога пропада на изборима за Академију. Он налази утеху у компоновању опере „Тројанци“, за коју сам пише либрето, по Вергилијевој „Енеиди“. Затим један кратки, последњи, преокрет набоље. Берлиоз се жени једном оперском певачицом, али и њу ускоро односи смрт, заједно са уметничком сестром. Тако је остао потпуно сам.

Последња његова турнеја, по Русији и Немачкој, била је написана успехом, а после ње Берлиоз одлази у Ницу, да би поправно здравље. Али, ту га

је снашла нова несрећа, која га је коначно дотукла. На једном излету он тако незгодно паде да је добио потрес мозга. Пренет је у болницу, на дуготрајно лечење. Исте те године, у Греноблу се откривао споменик Наполеону I, за кога је Берлиоз, и поред свог републиканског убеђења, увек гајио наклоност. Тродневни музички фестивал приређен том приликом требало је завршити свечаним банкетом. Берлиоза његови земљаци позваше да претседава банкету, желећи да му тиме укажу дужну почит. Али, како су болно били дирнути кад се он појавио на улазу у салу готово ношен од двојице пријатеља. Изгледало је да уопште није свестан оваквица које су му приређене. Па ипак, ту је доживео највеће признање и триумф, кад му је претседник општине ставио на главу златан венчац.

Изурен и болестан, Берлиоз је чекао смрт, која је окледала да се појави, исто као и слава. Најзад га узе, 8 марта 1869. На свечаном погребу у Паризу изведени су делови његове „Посмртне мисе“, уз композиције Керубинија, Моцарта и Бетовена.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

ШТА ЈЕ АЗАЛЕЈА?

Азалеја је зимзелено или листопадно украсно шибље. Цветови су крупни, левакост облика и разних боја. Мирис цветова је пријатан. Многобројне културне врсте азалеја постале су од неколико дивљих врста пореклом из Источне Азије, Северне Америке и Кавказа. Најпознатија је азалеја понтика која на Кавказу образује тешко проходне заједнице изнад шумског појаса и азалеја индика.

МАРТУРИНА!

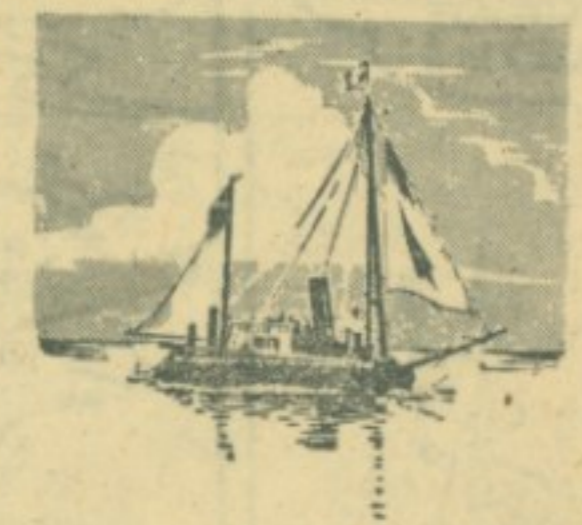
Мартурина је средњовековна дажбина која је постојала у Славонији. Најпре је плаћана у крзним куна, а од 16 века у новцу.

КАКВА ЈЕ ТО БИЉКА КАТЕХУ?

Катеху је врста багрема, који расте у Индији и Бурми. Испирањем ових биљки добија се материја звана катеху. Она има облик мрке масе која

служи за израду мрких боја, екстракта за штављење кожа, а налази примену и у медицини.

900 КИЛОМЕТАРА ВИШЕ НЕГО КОН-ТИКИ

Американац Уилијам Вилис, који има 61 годину, доспео је до острва Паго Паго, у архипелагу Самоа. Он је кренуо из Перуа на сплаву и прешао око 9.600 километара. Пут који је он прешао дужи је за 900 километара него пут који је на исти начин прешла експедиција Кон-Тики 1947 године. Осим тога, Вилис је био потпуно сам на овом сплаву.

ХАРТИЈА КОЈА СЕ ПЕРЕ

У Француској је почела да се израђује нова врста хартије за тапете, те сада више неће бити потребно да се малају видови. Нови тапети од хартије могу да се оперу мокрим суифером или са много воде, а да се притом не покваре, нити да се одлепе. На ову хартију не утиче сапуна, а ни друга средства за чишћење, јер је њена површина превучена танким слојем силикона који је отпоран према влази. Пошто је ова хартија глатка, то она много мање скупља прашину него обична хартија.

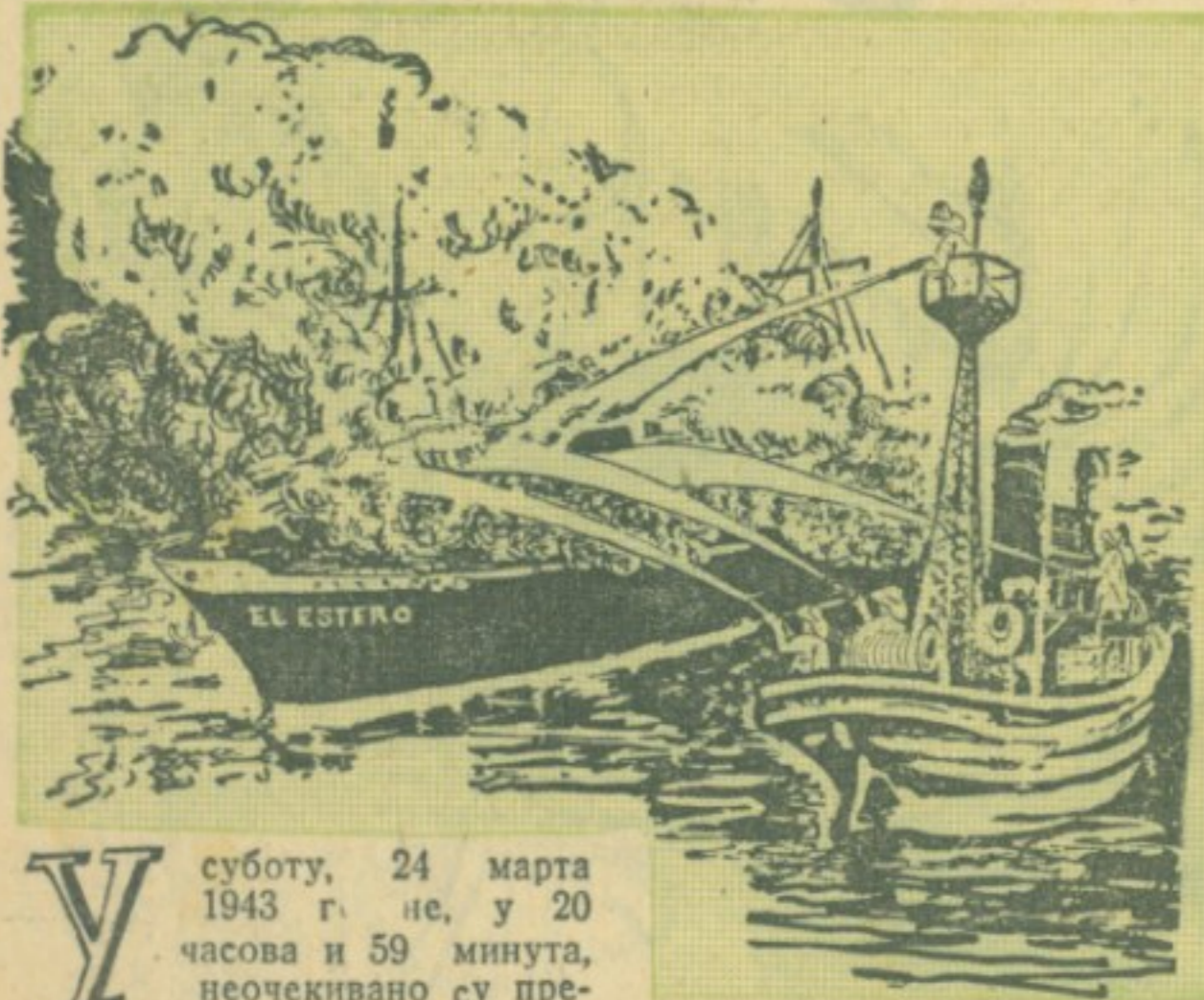
КО СУ АЕТИ?

Аети (Анта, Ета) су пигмејско племе на Филипинима. Веома су ниског раста, просечно 147 сантиметара. По занимању и начину живота то су примитивни ловци.

НАСТАВИЋЕ СЕ

ПОЖАР НА БРОДУ С МУНИЦИЈОМ

У суботу, 24 марта 1943 г. не, у 20 часова и 59 минута, неочекивано су прекинуте емисије њујорских радио-станица Умesto уобичајеног програма, из десетина хиљада радио-апарата чула се следећа порука:

„Велики теретни брод, пун експлозива, налази се у пламену недалеко од Бајона, у држави Њу Џерси. Грађани, отворите прозоре и закљоните се иза зидова. Ову поруку упућује шеф њујорске полиције“.

Тако је гласило прво упозорење највећем граду на свету у тренутку највеће опасности у његовој историји.

Брод у пламену звао се „Ел Естеро“. Дуг 99 метара, носивости 11.500 тона, он се тог тренутка налазио у најважнијем пристаништу за утовар муниције на америчкој обали Атлантике, и то баш кад је утовариван експлозив.

Пуна два дана лучки радионици укривали су на „Ел Естеро“ 2.000 тона противавионских граната, торпеда, запалива и експлозивних авион-

ских бомби, затим више од стотину сандука муниције за лака оруђа и више десетина буради са авионским бензином. Сем тога, на брод је укривано и доста другог оружја, поред осталог и детонатори са живиним фулминатом, који већ при самом преносу претстављају опасност по живот запосленог људства.

Уз „Ел Естеро“ било је пристало неколико транспортних бродова пуних торпеда, а мало даље налазили су се укотвљени велики бродови крцати муницијом. Као на „Ел Естеро“, тако и на осталим лађама вијориле су црвене заставе, које су означавале да су бродови оптерећени опасним товаром. На месту за укривање и у најближој околини налазило се много вагона са хиљадама тона експлозива ужасне разорне снаге.

Да не би дошло до несреће, у пристаништу су биле завенене нарочите мере. Нико није смео да има у делу шиб-

це или упаљач. Пре но што крочи у опасну зону, свако је морао да прође кроз два детаљна претреса. Било је дозвољено да радник или морнар имају на обући само један ексер који штрчи па да им се забрани приступ. Јер, тај ексер је могао да изазове варницу приликом удара у камен, а то би можда било катастрофално.

Но, баш кад је утовар био завршен, на „Ел Естеро“ појавиле се пламенови. Настала је пометња. Сваког секунда могло је доћи до експлозије, која би изазвала читав ланац других и збрисала са географске карте Менхетн, Бруклин и још неке четврти милионског града.

Било је 17 часова и 40 минута кад су морнари са „Ел Естера“ први пут приметили светлуцање из ложионице. Један пламени језик продро је кроз отвор на броду и захватио бразду мазута која је лежала на површини воде. Морнари су одмах дограбили прскалице, али су пред непоносљивом жаром убрзо морали да отступе са палубе, док је густ и загушљив дим испунио узане бродске пролазе.

Чим је обалска стража приметила дим, дала је знак за узбуњу и у року од 15 секунди ватрогасци су, с мора и с копна, појурили ка месту несреће. На мосту преко кога је вршен утовар било је доста експлозива. Два реморкера, који су чекали да се брод напуни да би га одвукли из луке, налазили су се крај њега. Капетан једног од њих стајо је на палуби кад се дим појавио и одмах је преко радија позвао капетане других реморкера да му смета притекнуту помоћ, како би запалени „Ел Естеро“ одвукли што даље од обале.

Свима је било јасно каква им опасност прети. Ако пламени језици, који су већ лизали уз бокове брода, стигну до 2.000 тона експлозива, не само да ће брод одлетети у ваздух, већ ће доћи до узаостопних експлозија на пристаништу. На тај начин створиће се ланац детонација, које ће се пренети и на складишта у Менхетну, Бруклину, Хоубоуену и Џерси-Ситију. Једно за другим експлодираће складишта с милионима литара бензина и од највећег града на свету постаће пакао какав свет још није запамтио.

Није било много времена за размишљање. Нарачисти пламенови и облаци црног дима који су куљали из лађе јасно су говорили да су у питању мазут и бензин, који се на броду најтеже гасе.

Пламенови који су избијали кроз отворе за проветравање просто су пржили ватрогасце. Па ипак, у 18 часова, свега 30 минута после појаве пламена из огњишта пећи, особље четири реморкера успело је да веже челичну ужад за бродске стубове. Циљ им је био да брод одвучу низовоу и да га на неки начин потопе. То је био једини излаз, јер ширкови ватрогасца нису могли да допру до ложионице и одлеђења за машине. Али, изгледало је да ће бурал с бензином која су се налазила на палуби осујетити овај план, јер се чекало да се сваког тренутка распрсну услед силне жаре.

И док се „Ел Естеро“ лагано удаљавао од моста за утовар, снажни млазеви воде из шест ширкова почистили су са бродске палубе опасну бензинску бурал. Нека од њих одмах су потонула, али их се неколико у паду распрсно и бензин је зачас плануо. По разбуктаој површини мора маневрисали су реморкери, ватрогасци бродови и лађе обалске страже, покушавајући да несрећни брод одвучу што даље.

У 18 часова и 30 минута, цео сат после појаве пожара, необична поворка миглера је према пучини. Два реморкера, спојена челичним ужадима, ишла су напред и вукла „Ел Естеро“. За то време, ватрогасци су са два брода обалске страже ширковима гасили пожар у бродском трупцу, док су два реморкера била у зачељу и гурала запалени брод. А далеко напред, да мања брода ратне морнарице давала су знак другим пловним објектима да се на време удаље од опасног ковоја.

Било је просто невероватно да теретњак тако дуго одолева ватри и да још није експлодирао. У 20 часова, пошто је већ био прилично испуњен волом, „Ел Естеро“ је тешко пловио. Магацини с мазутом били су одлетели у ваздух. После једне потмуле експлозије, уздигао се пламени стуб висок колико и саме катарке. Но, упркос тонама воде која је сручена у унутрашњост теретњака, ватра је и даље пламтела. Следећа експлозија била је толико јака да је у Команди приближне службе понета одлука да се преко радија упозори становништво на опасност. Хиљаде грађана чекале су крај отворених ратно-апарата даљи развој догађаја.

Неочекивано, с једног реморкера зачуо се узвик: „Тоне!“ Заиста, у том тренутку, као какав шин који је малаксао у борби, „Ел Естеро“ се немобилно окренуо на бок. Борно се још неко време са смрћу, а онда се, у 21 час и 5 минута, изгубио у великом облаку паре. Загушњив тутањ из унутрашњости брода последњи пут је допрло до ушију морнара, док је сиво-жута печурка дима израсла из морске површине. Тога часа „Ел Естеро“ је заронио на морско дно, заједно са својим смртносним товаром.

Било је тачно 21 час и 15 минута кад су исцрпљени морнари, осветљени треперавом светлошћу запаљеног мазута, почели прилазити да један другом чврсто стегну десницу.

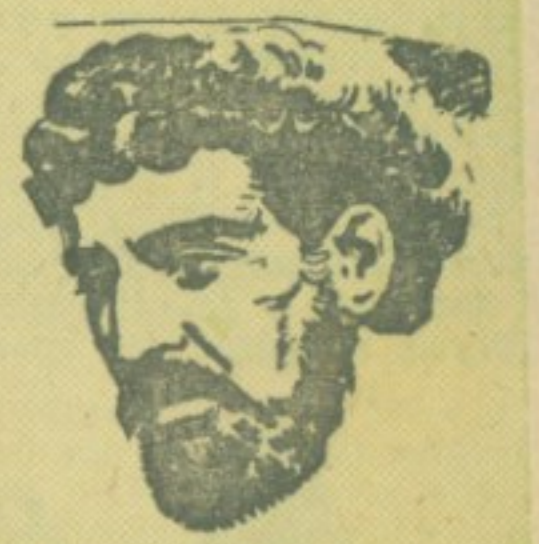
Тек две године доцније, кад је ратна цензура постала нешто блажа, власти су се на свечан начин захвалиле онима који су, не марећи за опасност, спасли највећи град на свету. Одликовано је укупно 226 лица — морнара, ватрогасца и чланова обалске страже.

ВЕРОВАЉИ

ПОСЛЕ СЕДАМДЕСЕТ ГОДИНА

Пре извесног времена, у једну апотеку у Сиднеју дошла је деведесетогодишња старица Хети Икл и захтевала да јој се по рецепту који је донела изда лек. Апотекар је био згранут кад је приметно да је рецепт, који је додуше гласио на име Хети Икл, од пре 70 година и да јој је тада, у тој истој апотеци, по њему био издат лек. Међутим, како се радило о једном потпуно безопасном медикаменту, он је испунио старичин захтев.

пи потребну суму, а кад му то није пошло за руком, добровољно се вратио у заробљеништво. Диригун је-

ЈЕЗЕРО КОЈЕ УЗВРАЂА УДАРЦЕ

У близини Перпињана, у Француској, налази се такозвано Црно Језеро у које

је законом забрањено бацати камење. До ове забране дошло је на упоран захтев становника из околине, који тврде да се после сваког баценог камена у Црно Језеро на њихове њиве и воћњаке сручи град. Иако су им научници доказивали да град не може имати никакве везе са језером, мештани су остали упорни у своје захтеву, тако да им је најзад молба морала бити уважена.

говом исправношћу, султан му је по други пут подарно слободу под условом да у будуће сва мушка деца у породици Англир носе име Саладин. Обећање које је Ожер Англир дао султану одржано је пуна три века.

ШТЕДЉИВА ПОРОДИЦА

У породици Именуела Сибелоса из Детронта, у Америци, употребљава се бријач који је један његов предак купио још пре 265 година. Отада је бријач прелазно с колена на колена, а данас се њиме брију четири одрасла члана породице Сибелос.

ЧОВЕК ОД ПЛУТЕ

Ивер Џонсон из Сут Ха-вена, у Америци, може да се одржава у вертикалном положају у језеру или реци

читавих двадесет минута, а да за то време не учини ниједан покрет.

НЕОБИЧНА ИМЕНА

Свако ново доба носи са собом нове обичаје и схватања, нове начине облачења и живота, али и нова имена која људи дају својој деци. Те разлике су много веће него што се обично мисли. Имена која су у појединим раздобљима историје била сва кодневна, данас готово не постоје, а друга су тако чудна и

ва зараза давања имена која су носили владоци: Франсоа, Анри, Луј, Катарина и друга. Затим је дошла једна нова мода: имена су све чешће узимана из литературе. Филомена, Оријанта, Филамента, Теламинра и Естер су чедна књижевнице Скудери и драматичара Расина, Русо је дао Елојзе, Емили и Јулије, Харп Меланију, а Сен-Пјер Виржинију.

Француска револуција значила је револуцију и у давању имена. Црквени називи брисани су из регистра, а Ром и песник Фабр д'Еглантин саставили су списак световних имена. Настала је поплава Жерминала, Декадија, Епамонија, Граха и Брута. Претражена је цела грчка и римска историја. Тада се први пут појавило име Маријус, као и живописна женска имена: Роза, Виолета, и Маргарита. Али, свежи дах природе дао је маха и појави ружних имена, као што су: Шаргарела, Млечика и Цвекла. Многи су својим синовима и кћерима давали имена: Братство, Викторија, Федерација и Телеграфина.

Ресторација и романтизам донели су нова имена, као што су: Гортран, Марсел, Гастон, Зула, Зое, Гертруда, Аглае и Памела. За владе Луја Филипа појавила су се имена Амалија и Аделанда, а за време Наполеона — Евгенија. Занимљиво је да су често и мање значајни политички догађаји остављали великог трага на избор имена новорођенчади. Тако су се тек у доба француско-руског пријатељства појавила имена Олга и Серж, а велика француска победа на Марви довела је до појаве имена Жофрета, по француском маршалу Жофру.

У Средњем веку, све до Ренесансе, људи су се задовољавали да имена бирају у црквеном календару. На западу Европе црква је у то доба стављала људима на располагање списак од око 25.000 имена дечацима, апостола, светаца и мученика. Имена као што су Тимотеј, Симплис, Тедалд или Исидор за дечаке, а Сакрис-танија, Елиас или Росија за девојчице била су врло честа. Доцније, с појавом краљевства у Француској, завладала је пра-

МАЛИ ХИЈАВАТА

ВАЖНО ЈЕ ДА НАЈЕМ СЕБИ ХРАНЕ! КРЧЕ МИ ЦРЕВА!

ОХО! МЛАДИ РАТНИК НЕ СЕ НАЈЕСТИ ЗЕЧЈЕП ПЕЧЕЊА! ЧУЈЕШ ЛИ ТИ?

ЗАТВОРИ ОЦИ, ЗЕКО! МИСЛИМ ДА ТИ СЕ ОВО НЕЋЕ СВИДЕТИ!

ХМ! ОВАЈ КАНДА НИКАД РАНИЈЕ НИЈЕ ВИДЕО СТРЕЛУ!

ОКРЕНИ МИ ЛЕЂА! ТАКО ЋЕ НАМ ОБОЈИЦИ БИТИ ЛАКШЕ!

САД, ЗЕКО МОЈ МАЛИ... ОХ!

НЕ МОГУ, ПА ТО ТИ ЈЕ! ЖАО МИ ГА ЈЕ!

ПА... НИШТА... НАЈИ КУ ЈА ВЕЋ СЕБИ ВЕЧЕРУ!

УЛОВИЋУ ЈЕДНУ ПАСТРМКУ! БАШ МИ СЕ ПРИЈЕ-ЛА РИБА!

АЗБЕСТ

Азбест се налази у рудама серпентину и амфиболу и то у облику влаканаца која су дуга од 50 до 90 сантиметара. Када се та влаканица скупе у густу масу, она показују свилен сјај. Танка су као свила, а боје су зеленкасте или беле. Пошто се та влаканица могу лако прести и ткачи, то се од њих израђују одећа за ватрогасце, предмети за изолације, делови разних цеви, позоришне завесе итд. Азбест је несагорив, лош је спроводник топлоте и електричне струје. Употреба азбеста била је позната и старим народима. У златном кандилу које је горело пред кипом богиње Атине налази се фитиљ од азбеста. Римљани су заматавали своје мртавце у азбест. Прича се да је Карло V имао обичај да се нашали са својим гостима на тај начин што би столњак од азбеста бацао у ватру, па га опет цела извадио. У нашој земљи има азбеста у Стржарима, код Лојана у Скопској Црној Гори, у околини Скопља, Косовске Митровице итд.

РИБА ПИРАРУКУ

У рекама које припадају сливу Амазоне има много риба. Неке су опасне као ајкуле, као што је случај са рибом пираруком, а неке су веома корисне. Једна од тих корисних је и риба пираруку. Она живи у свим притокама Амазоне и у језерима, којих ипак има врло много у том крају. Пираруку може бити дуга око 2,5 метра, а тешка око 300 килограма. Риболовци је много лове, јер јој је месо веома укусно. Највише је лове у језерима која су обрасла густом травом и трском, у којима се риба сакрива. Пошто је простор у језерима често мали, то се оне стално праћају, те је површина језера стално немирна. Рибари који се баве ловом на пираруке граде на обалама река и језера дрвене кућице које су постављене на стубове, пошто су поплаве у овим крајевима честе. Уловљену рибу они суше пред тим кућицама. Кроз овиј кућица је од палмовог лишћа. Рибари се углавном хране пираруком, затим птицама које улове, кафеом и шећером.

НА БИЦИКЛУ КРОЗ САХАРУ

Енглески бициклиста Педи Еруин добро је познат са многих бициклистичких трка по Европи. Он је био први човек на свету који је Сахару прешао на бициклу. Пут кроз Сахару био је дуг 2.400 километара и он га је прелазео у етапама: 56 километара дневно. „Успео сам да стекнем пријатељство многих афричких племена, каже Еруин, јер да тога није било, никада не би успео. Многи људи чували су ме док сам спавао, давали ми воду и храну и све друго што су имали“. Он се у пустињи хранио урмима и тврдо скуваним јајима. Бицикл није имао већих оправки, изузев промене гума и неколико шипки на точковима. Еруин је у октобру 1951 године пошао из Бермингема за јужну Европу, прешао кроз Дијеп, Париз, Бордо, кроз северну Шпанију, дошао до Гибралтара, а одатле до Танжера. Он је добро познавао пут кроз Африку, јер када је имао 19 година испирао је злато у Јужној Африци. Од тог времена он је често возио бицикл кроз Европу и Африку, а повремено би се зауставио у неком крају тражећи дијаманте или друге драгоцене руде.

ДА ЛИ ПЧЕЛЕ ИМАЈУ РАЗВИЈЕНО ЧУЛО ЗА МЕРЕЊЕ ВРЕМЕНА

У Институту за природне науке на Париском универзитету научници су навикли један рој пчела да свакога дана између 20.30 и 22.30 часова једе шећер. У простору у коме живе ове пчеле влада увек иста температура, влажност и светлост. Ове пчеле биће пренесене у Њујорк, где је за њих уређена соба потпуно иста као и у Париском институту. Циљ тога је да би се видело да ли ће пчеле у одређени сат тражити храну у Њујорку као у Паризу. Због разлике у времену пчеле би у Њујорку требало да траже храну од 15.30 до 17.30 часова. Циљ овога огледа је да се тачно утврди да ли пчеле заиста имају изванредно чуло за мерење времена као што им се то приписује.

НА ХЕЛИКОПТЕРУ У КАНЦЕЛАРИЈУ

Ричард Фери, који је запослен у једној енглеској фабрици, стално долази у канцеларију на једном хеликоптеру. Његова кућа удаљена је 24 километра од главне фабрике и он пређе тај пут за око десет минута. Он узлеће и спушта се на једној малој платформи у кругу саме фабрике. За време једне снежне олује која је онемогућавала летеве ваздушних возила са уоченим крилима, Фери је ипак успео да пређе свој уобичајени пут.

САРСАПАРИЛА

Сарсапариле су већином дугочевне лијане или шибље. Лишће им је зижзелено, има облик срца или је овално. Гране и лишће често су са бодљикама. Цветови се веома слабо примећују и скупљени су у цваст шитастог облика. Има око 200 врста сарсапариле које расту у Азији, Јужној Европи и Америци. Нарочито су многобројне у тропским крајевима. Неке врсте сарсапариле које расту у Средњој Америци имају корење дугачко по више метара. Од ових коренова сушењем се добија једна дрога.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СВЕТ БЕЗ МИКРОБА

Амерички професор Џејмс Рејнис одлучио је, пре двадесет и пет година, да створи мали свет без микроба. У ту сврху начинио је кућицу с дуплим зидовима, окружену антисептичним прскалицама, које су стално влажиле зидове. За тих 25 година у кућици су живеле генерације јајума, зечева, кошака и разних инсеката, без икаквих микроба. Сад су ободањени резултати овог чудног опита. Кад би нека од тих животиња угнула, тело би неделама лежало очувано. Млади су хранени стерилизованом храном, која им је давана кроз стерилизоване цеви. Здравље животиња било је одлично, само су доносила младе на свет пре рока. У кућици данас има преко хиљаду разних животиња. Пре месец дана научници су, у стерилизованим и херметички затвореним апаратима, ушли у кућицу, не уневши са собом ниједан микроб. Код затворених животиња не само што нису нашли на уобичајене болести, већ није било чак ни кваријних зуба. Животиње су умрале искључиво од старости.

КОРИСНИ МИНЕРАЛИ У УГЉУ

Познато је да је угаљ извор топлоте, али у исто време он садржи и многе ретке и корисне минерале. Сада се врше опити да би се установило колико би било корисно ове минерале vadити из угља. У угљу се налазе ови минерали: кобалт, берилијум, титанијум, ванадијум, хром, никл, молибден и бакар. Научници сматрају да ће убрзо доћи дан када се угаљ неће vadити из земље само због тога да би служио као гориво, него и да би се користно због драгоцених минерала које он садржи.

ПРВИ ТЕЛЕФОНСКИ КАБЛ ПРЕКО АТЛАНТСКОГ ОКЕАНА

Крајем идуће године биће пуштен у саобраћај први телефонски подморски кабл који ће спајати Сједињене Америчке Државе са Европом. Изградња ове нове телефонске мреже стајаће око 35 милиона долара. То ће бити најдужи кабл ове врсте на свету, а у исто време то је и први кабл

који ће бити положен на тако великим дубинама какве постоје на средини Атлантског Океана. Помоћу овога кабла моћи ће да се обави трипут више разговора него преко садашње радио-мреже, која ће се и даље користити.

Подморски део овог кабла биће дуг 3.200 километара, а спајаће обале Шкотске и Њуфаундленда. Кабл ће бити постављен по океанском дну, а на неким местима дубина мора износиће и до 4.800 метара. Ова телефонска веза располагаће са 36 водова.

КО СУ БИЛЕ ТЕПЧИЈЕ?

Тепчије су били високи достојанственици на старом српском двору. По мишљењу неких научника тепчија је био старешина телесне гарде и носио скиптар пред владом. Понекад је добијао и друге поверљиве мисије, например, да разграничи поседе према царској пресуди.

ШТА ЈЕ ДИЧАК?

Дичак је двогодишња или вишегодишња зељаста биљка. Може да буде висока до један метар. Доње лишће јој је перасто, а горње грубо набуљено. Цветови дичака су златножути боје. Расте поред река, на влажним ливадама, њивама итд. Често је досадан коров. Дичак је из Европе пренесен и у Африку, Аустралију и Нови Зеланд.

„РАЗМИШЉАЊЕ ПРОДУЖАВА ЖИВОТ“

Професор Вогт, немачки научник, има сада 83 године и још увек је живахан старац. По његовом мишљењу сва активност тела потиче од мозга, те је веома важно да мозак не „зарђа“, тј. потребно је стално мислити. Пошто савремени живот натерује човека да сваки даном све више мисли, то он сматра да ће се човечиј век продужити и да ће ускоро људи живети и до 120 година. Да би потврдио своју теорију, он се позива и на анкету која је извршена у Америци и према којој се највећи број стогодишњака налази у великим градовима на источној обали, где сам живот захтева велику активност мозга.

НИЈЕ ДОБРО ДУГО СЕДЕТИ

Један амерички лист спровео је анкету о томе да ли је опасно дуго седети, нарочито за људе који су склони гојењу, а прешли су четрдесет година. Лекари који су учествовали у овој анкети изјавили су да притисак који рубине успорава циркулацију крви, те се понекад може појавити тромбоза. За време рата, када су лондонски грађани морали дуже времена да проведу у склоништима, јавио се већи број обољења од плућне емболије. Ако је неко приморан да дуже седи, онда је добро да често мице ногама или палчевима на њима.

ШТА СВЕ ЗНАЧИ РЕЧ МАДРИГАЛ

Мадригал је кратка, духовита и нежна мисао изражена у краткој песми (4 до 16 стихова), честа у пасторалама. Затим, то је композиција лирског карактера за један или више гласова. Субјективно осећање нарочито се изражава у тонском бојадисању, такозваним мадригализмима. Мадригал је утицао да мелодија изиђе из средњег гласа и дође у сопран. Појавио се у 13 веку.

АУТОМОБИЛ БЕЗ ВОЛАНА

Извесни амерички проналазачи предлажу да се потпуно укине волан на аутомобилу и да се замени једном ручицом, која би стајала поред седишта возача. На тај начин, кажу они, избегло би се оштећење грудног коша возача када дође до несреће. Врх полуге лично би на дршку револвера. Једним притиском на обарач пустио би се мотор у рад. Ако би се желела постићи већа брзина, онда би требало полугу гурнути мало напред. За окретање је довољно нагнути полугу лево и десно, а за кочење потребно је само ручицу повући уназад.

ДУГОИГ

Дугоиг је род морских крава, чији претставници насељавају Индиски Океан и мора око Аустралије.

...гимнастике је било и пре Грка. Код старих Кинеза постојао је, например, чистав гимнастички систем назван коиф-фу.

...прва прохибиција за коју се у историји зна била је уведена у Кини, и то још пре наше ере. Тада су били забрањени не само прављење и употреба алкохолних пића, већ су и сви виногради били почупани.

...„султан“ није турска, већ арапска реч и значи владалац.

...у римској војсци гривне су додељиване као ратна одликавања, а ношене су на десној руци.

...прву потпуно униформисану војску имала је Француска за време Луја XIV. На Француску су се убрзо угледале и остале европске земље.

...више од 150 килограма челика утроши се сваког дана на израду удица за пецање. Од једног килограма челика може се добити око 6.000 удица „редње величине“.

...књига у данашњем облику појавила се тек у 4 веку.

...стари Мексиканци писали су словима одоздо нагоре.

Пре тога књиге су имале облик ролни.

...усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

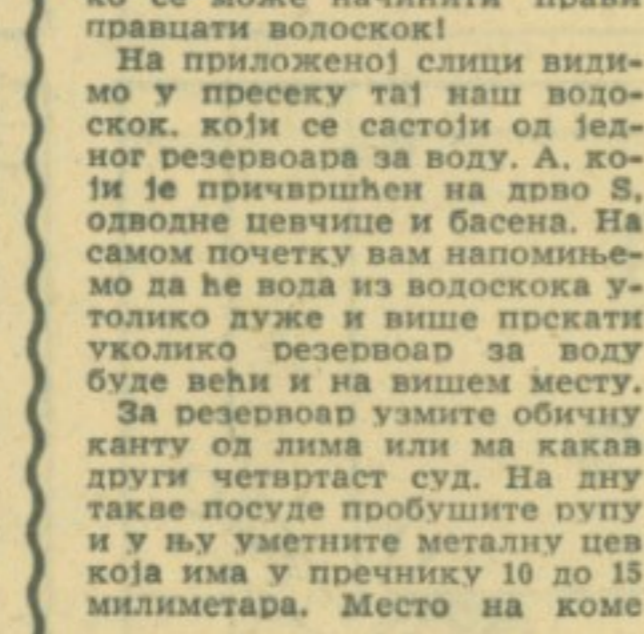
Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

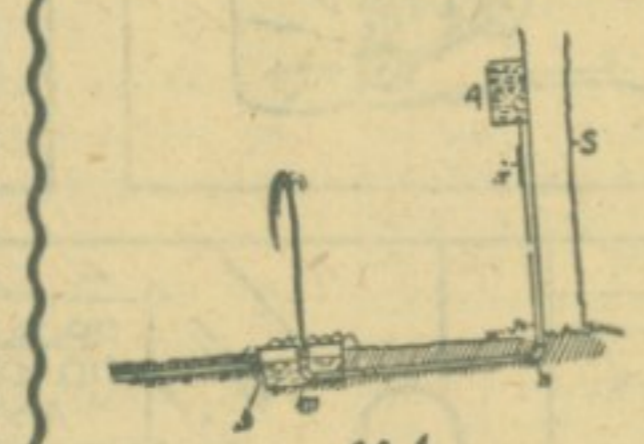
Усправно: 1) орган чула вида; 2) доња катарка ромбоидног једра; 3) шкотски песник и романописец; 4) грчки математичар, филозоф и астроном са Самоса; 5) руска лука на Прином мору; 6) табак с кулоном код хартија од вредности; 7) страна женско име; 8) сазна; 9) амерички дивљак биве; 10) један од најпознатијих портрета Леонарда да Винчија; 11) припадници једног индијанског племена; 12) врста папагаја; 13) врста лирске песме; 14) лако ломљив; 15) усамљен; 16) чин, бодар; 17) женско име; 18) срба, љућа.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ ВОДОСКОК

Сада ћемо вам показати како се може начинити прави правцац волоскок! На приложеној слици видимо у пресеку тај наш волоскок, који се састоји од једног резервоара за воду. А, који је причвршћен на дрво S, одводне цевчице и басена. На самом почетку вам напомињемо да ће вода из волоскока у толико дужи и више прскати уколико резервоар за воду буде већи и на вишем месту. За резервоар узмите обичну канту од лима или ма каква други четвртост суд. На дну такве посуде пробурите рупу и у њу уметните металну цев која има у пречнику 10 до 15 милиметара. Место на коме

цео волоскок — оградите га лепим камењем. Пре него што га закопате у земљу, пробурите на њему две буре: једну за доводну, волоравну цев, а другу за одводну, савсим кратку цевчицу. Да би вам волоскок био још лепши, донесите мало песка и поспите га око басена.

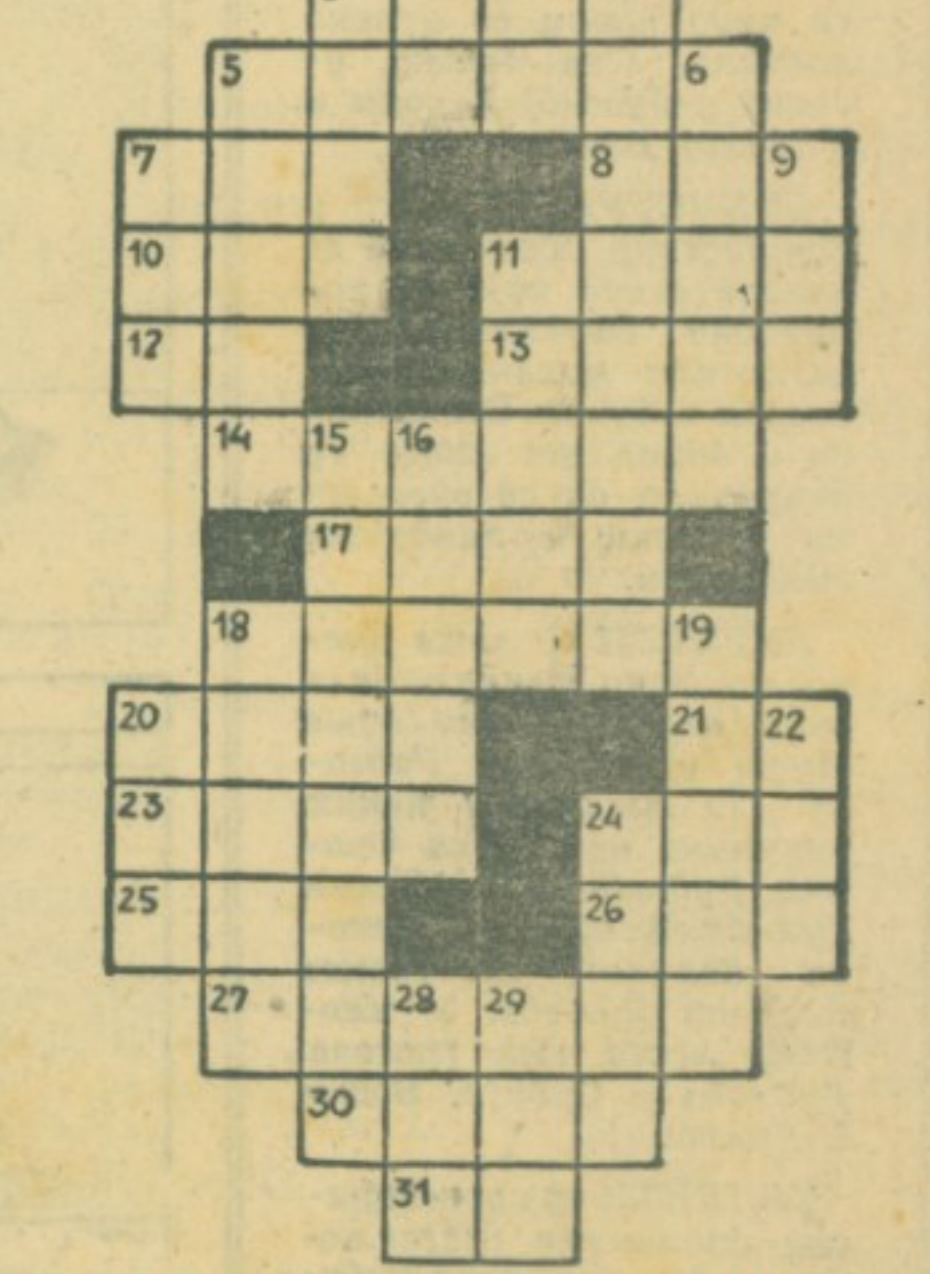

ла, а половина ће бити напољу, а половина ће бити напољу, баш као код четврте кутије. Сад, кроз средину, на саставу друге и треће кутије, пробурите рупу, па састављене кутије метните између две усправљене кутије (пете и шесте), пазићи да то буде на средини и састављених и усправљених кутија. Тада кроз средину, при врху четврте кутије, пробурите га кроз ону рупу на састављеним кутијама, па га и кроз пету кутију пробурите у истој осовини као што сте учинили кроз четврту. Ако сте све тачно урадили, клацкалица је готова. Више онакв као на слици. У седишту углавном луткице, пајаџе или мале мече и клацкалице их.

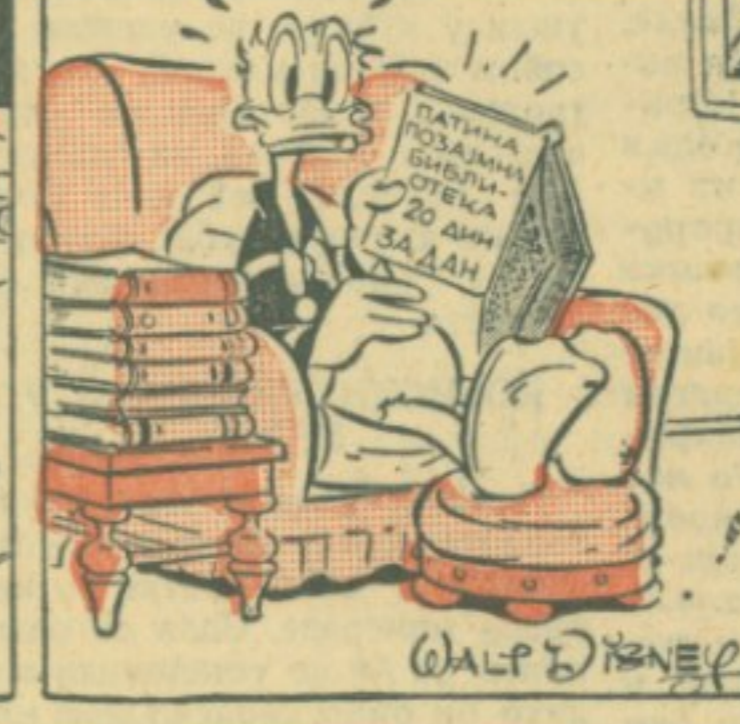
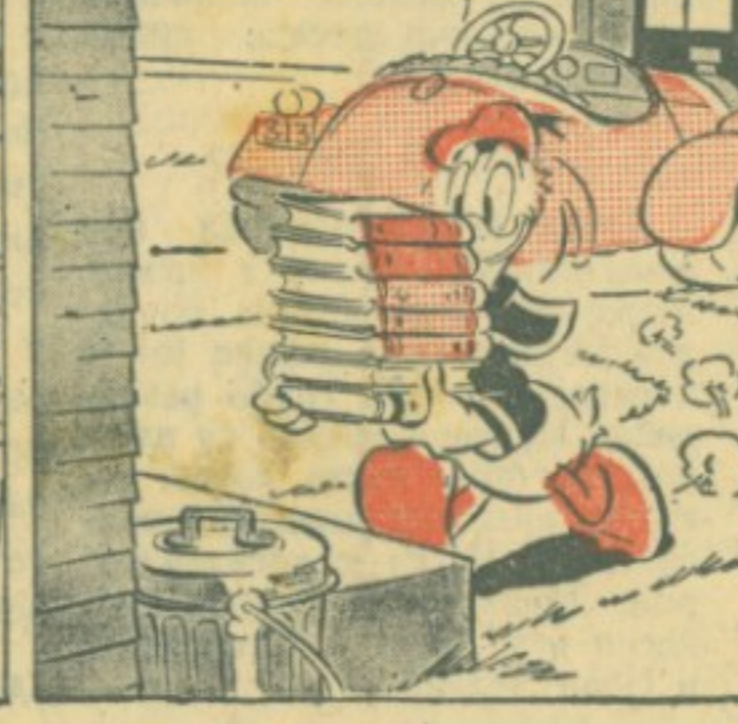
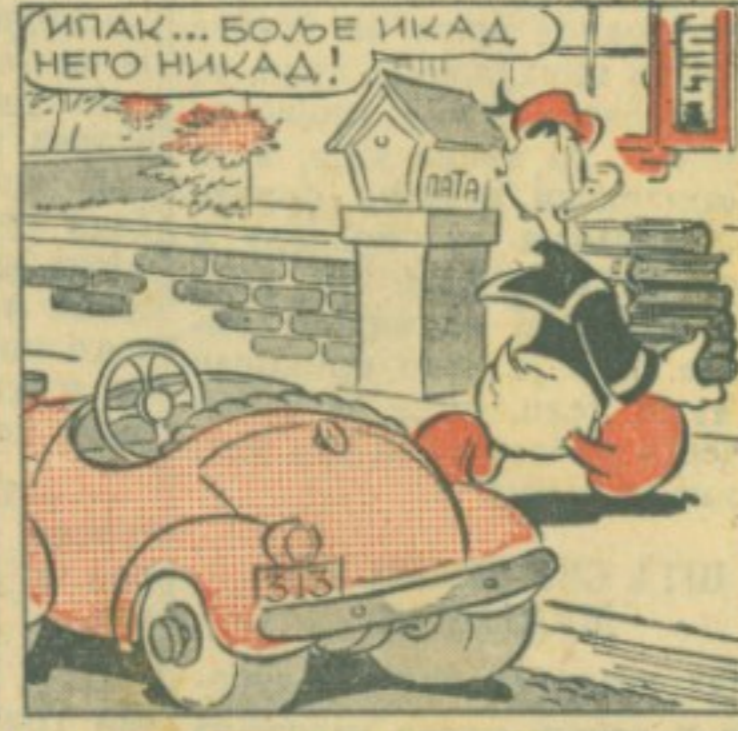
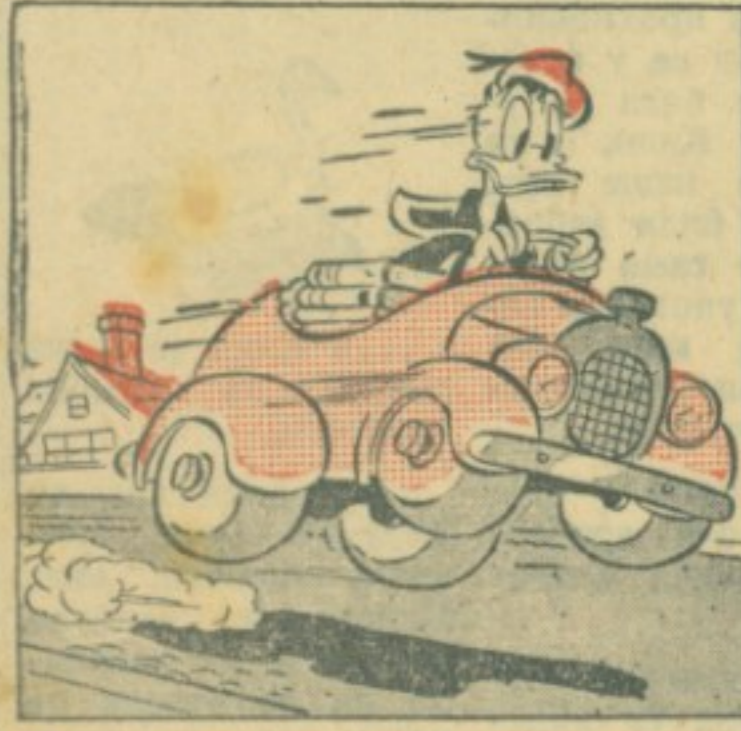
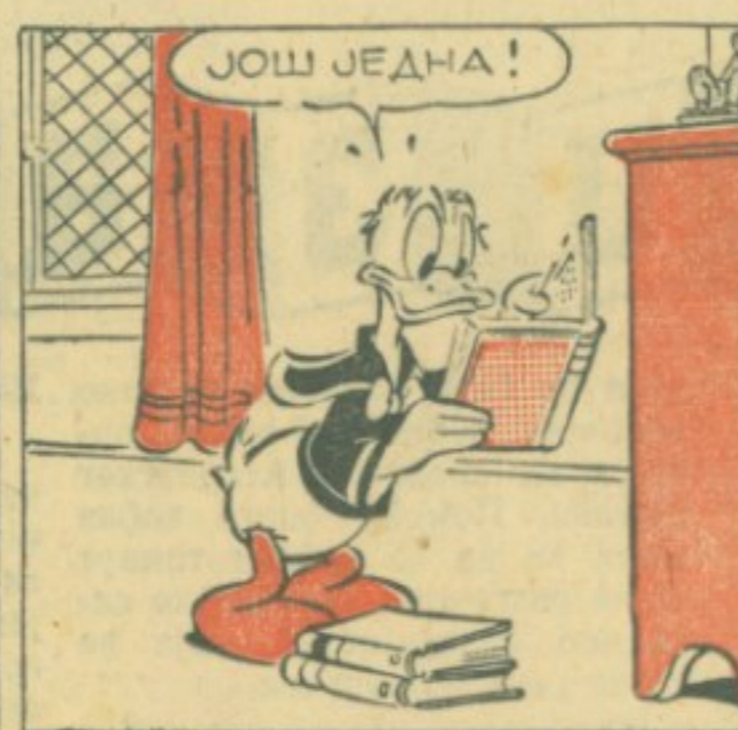
излази цев из резервоара обложити китом, да вода не би цурила. На месту где се састају, цеви спојите парчетом гуменог црева (G), како бисте увек, кад треба, лако скинули резервоар. За места где је потребно да иду другим правцем купите такозване прегибне цеви (п. п.). Цев која иде од п до п да би лепше изгледала — закопајте у земљу, неколико сантиметара дубоко. Басен из кога ће прскати волоскок направите од обичне лимене канте или довене кане која би могла да има једно пола метра у пречнику. Да бисте басен улепшали — а тиме и

лике од бројева Ол шестине, седмине, и тројке И од једне нуле и две двојке.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) еп; 2) етар; 5) стањол; 7) зина; 8) дас; 10) лан; 11) делто; 12) аг; 13) азил; 14) Адонис; 17) олај; 18) емсар; 20) алаз; 21) ас; 23) рива; 24) Ака; 25) ати; 26) пир; 27) Алдрић; 30) анис; 31) ом. Усправно: 1) ета; 2) пав; 3) етан; 4) Родезија; 5) снага; 6) ланес; 7) ила; 8) сол; 11) данас; 15) домовина; 16) Олга; 18) елга; 19) Ракит (Милан); 20) ара; 23) Сар; 24) Анис; 25) дно; 29) Рик.

Ква-Ква!
УРЕЂУЈЕ
Двадесет

ЖЕЛИ ДА ЗНА

— Шта вам је ово? — пита Шиља капетана излетничког брода који је дозволио путницима да разгледају његову кабињу.

— Бусола. Она нам показује где је север.

— Лепо! А да ли имате справу која показује где је југ?

ЛОГИЧАН ЗАКЉУЧАК

— Шта знаш да ми кажеш о Колумбу? — пита учитељица Гају.

— Колумбо је птица која...

— Каква птица, дете! Откуд ти то паде на намет?

— Па синоћ сам чуо како мој ујка Паја и његов један пријатељ говоре о Колумбовом јајету.

ПОЗНАЈЕ ИХ

— Где да сакријем рођенданске поклоне за своје сестриће а да их они не пронађу? Знаш, рођендан им је тек кроз пет дана, — забринуту пита Паја Пату.

— Стави их у купатило и мирно спавај. Они тамо и не завирују, — одговори му Пата која добро познаје навике тројице сестрића.

Коју је одговор
шачан

АЛКАНА је: град у Шпанији тропска биљка музички инструмент збирка средњовековних популарних песама

БЕХИСТУН је: стари персиски песник град чувени монголски војсковођа пустињски ветар

ДУДЛЕБИ су: старински колачи словенско племе врста лађара цвеће

ТРИЛИТИ су: илирско племе род биљака споменици врста средњовековних витезова

ОДГОВОРИ:

АЛКАНА је биљка оштрога листа, масно црвене коре при корену. Од те коре прави се црвено мастило. Ова биљка успева у Јужној Европи и у Малој Азији.

БЕХИСТУН је место у Курдистану. Крај њега се налазе стене које су покривене барелефима и натписима писаним клинастом азбуком. Ти натписи и барелефи много су допринели да се одгону асирски и халдејски споменици.

ДУДЛЕБИ су мање јужнословенско племе које се било населило око доње Муре, у близини Радгоне. По мишљењу неких научника они су са чешким Дудлебима и руским Дуљбима огранак некада великог словенског племена Дуљеба. У именима места има трагова Дудлеба у Србији, Босни и Далмацији.

ТРИЛИТИ су преисториски споменици састављени од два усправно пободена камена и једног који је попречно постављен преко њих.

